

۲۰۱۸/۱۰/۱۰

پوهاند محمد بشير دوديال

د اکتوبر ۱۶مه، د خوراک ورځ

د خوشحالی ځای دی چې د انساندوست او مترقي بشريت د کليزو پر مخ اوس هم داسې ورځې شته چې د انساني کرامت او "انسان" او "ژوند" ته د درناوی په خاطر، د درناوی وړ دي. په دغو ورځو کې يوه بې هم د خوراک نړيواله ورځ ده. خوراک يعنی غذا يا د انسان لومړنی فزيولوژيکی ضرورت چې پرته له هغه د ژوند دوام ناممکن دی.

د خوراک نړيواله ورځ هر کال د اکتوبر په شپاړسمه په ټوله نړۍ کې لمانځل کېږي چې سرکال د تلې له ۲۴مې سره برابره ده. د دغې ورځ لمانځل د خوراک او کرنې د سازمان يا (FAO) له خوا کېږي.

دا په داسې حال کې چې د روغتيا او غذا متخصصينو د خوراکي توکو او په عزت او کفايت سره "انسان" ته د هغو د رسيدو او مهياوالي ځينې نور شرايط هم ورسره اضافه کړي دي. د بيلگې په توگه دوی اوس د غذايي مصونيت خبره کوی.

د غذا مصونيت په ۱۹۴۴م. کال کې د خوراک او کرنې سازمان په يوه ټولنه کې هغه حالت ته تعريف کړه، چې هلته د خلکو لپاره دومره کافي اندازه خوراکي توکي وي چې دوی نه يوازې دا چې وړې پاتې نشي، بلکې د کفايت له پلوه او د مربوطه ټولني د اجتماعي او کلتوري لحاظه هم مناسب وي او خلک له رواني پلوه د خوراکي توکو د کمښت ويره ونه لري.

دغه غذايي توکي بايد د انرژۍ، منرالونو، ویتامينونو او نشايستې له پلوه د بدن ماشين د چلولو توان ولري. يعنی غذايي مصونيت يوازې د قطعي نشتوالي نه، بلکې يو څلور بُعدي حالت دی، چې غذا بايد له دغو څلورو بُعدونو خلکو ته مناسبه وي، چې هغه بې د کافي والي، مغذي والي، اجتماعي والي او له رواني پلوه د ډاډه والي بُعدونه دي. ددې ترڅنګ اوس د غذا د حاکميت خبره هم کېږي.

د غذا حاکميت يعنی کله چې هره سيمه په خپله خپل خوراکي توکی د خپلو خلکو په لاس، له خپل محيط (سيمي) د هغو په اصلی خواصو توليد کړي. دغه نظريه دا نه تائيدوی چې ځينې سيمي يا هيوادونه دی د ځانگړو غذايي او

کرنیزو پیداوارو تولید ته تخصیص ومومی، دا ځکه چې له یوی خوا دوی د لازیات عاید لپاره یواځې همدا یو ډول محصول تولیدوی او په دې توگه په سیمه کی تنوع (diversity) له منځه وړی او له بلې خوا د تشدیدې کینت، د هورمونو په استعمال، د مارکینتگ خدماتو، سورت، قوطی کولو، پلاستیکی کی پیچلو، یخچال کی اچولو او نورو اوردو پروسو په تیرولو د خوراکي توکو اصلی ماهیت ته زیان اړوی.

دغه سیمې ممکن د تجارت لگښت هم په خوراکي توکو ور اضافه کړی چې مصرف یې نور هم لوړیږی او ممکن په ځینو حالاتو کی په نورو سیمو کی د دغه ډول محصول کرنه پریښودل شي، خو یو وخت به صادروونکی و نه غواری د دغو سیمو خلکو ته دغه محصول ورکړی.

په دې توگه د غذا حاکمیت تر سوال لاندې راځي. د خوړو نړیوال سازمان دا هم وایی چې د نړی په سلو کی له اويا څخه زیاتو خلکو ته هغومره خوراک نرسیري چې ورته اړتیا لري، خو بیا هم ځانته (ماره) وایی، یعنی یو څه یې خوړلی دي!! خو ډیر خلک لا شته چې په دوه - درې ورځو کی د خوراک لپاره څه نلري. دا د فقر او بیوزلی یوه تراژیدی بڼه ده، نو ځکه د نړیوال بانک رئیس بناغلی جیم یونگ کیم (Jim Yong Kim) په ۲۰۱۳م. کی ویلی و:

موږ هغه وخت بریالی یاستو چې د فقر په له منځه وړلو کی د تیر وخت تجربو څخه کار واخلو او ټوله نړی جوړه کړو دا به زموږ لپاره په تاریخ کی خارق العاده شیبی (auspicious moment in history) وی. نا برابری له منځه یوسو او هره کورنی پاکو اوبو، کافی خوراک او جامو ته لاس رسی ولری او نړی له نارووغیو پاکه وی، څوک (مخکی له مرگ) څخه مړه نشی، د نابرابری پر ځای فرصتونه رامنځ ته کړو او بالاخره داسی نړی چی لوړه او بیوزلی پکی نه وي.

دی وایی:

- A world free of poverty,
- A world where everyone has enough to eat,
- A world where no one dies from preventable diseases,
- A sustainable world where all households have access to clean energy

په دې توگه غذا، پاکي اوبه او روغتیا د هغو په ریښتینانی مفهوم سره اړ مهیا دي. خبره هغه وخت نوره هم د اندیښنی وړ گرځی چې (FAO) خبرداری ورکوی چې تر څو کلو وروسته به یو شمیر آسیایی، افریقایي او یو څو د لاتینی امریکي هیوادونه د ضرورت وړ غله و نه لری !! دلته به لومړی د کرنی او خوراک نړیوال سازمان او دهغه دندې او موخی روښانه کړو، بیا به دافغانستان وضعیت ته وگورو:

Food and Agriculture Organization
of the United Nations

د خوراک او کرنی نړیوال سازمان

دا سازمان په حقیقت کی دملتونو د ټولني اړوند د(کرنی نړیوالې مؤسسې) ځایناستی گڼل کیږي. د کرنی نړیواله مؤسسه دملتونو د ټولني (دملتونو ټولنه دلومړی نړیوالی جگړی له پای ته رسیدو وروسته په نړی کی د سولی دتینگښت

او یو شمیر نړیوالو درنو مسئولیتونو دمنلو په موخه جوړه شوي وه، خو خپل ماموریت کی ډیره بریالی نه وه، چی وروسته ددوهمی نړیوالی جگری څخه یی دم.م. سازمان پرځای جوړ شو) فعالیت پرمهال، جوړه اودکار او روغتیا له نړیوالو سازمانونو سره یی داطلاعاتو په راکړه ورکړه کی نږدی همکاري لرله. دغی مؤسسی دونو- بوټو په ساتنه او وده کی هم اغیزمنی هڅی ترسره کړی وې، خو د خوراکي توکو او کرنی سازمان (**Food and Agriculture Organization**) له جوړیدا وروسته، له نوموړی مؤسسی څخه د اروپا دسیمه ییز دفتر په توگه کار واخیستل شو، چی بالاخره په ۱۹۴۸م. کال کی په رسمی توگه رنګه او مسؤلیت یی نننی (FAO) ته وسپارل شو. د (FAO) د تأسیس طرح په لومړي ځل د ۱۹۴۳م. کال د می په میاشت کی د امریکا دولسمشر (فرانکلن روزولت) له خوا دخوراکي توکو او کرنی په مناسبت په جوړ شوي نړیوال کنفرانس کی، چی د امریکا په ویرجینیا ایالت کی جوړ شوي و، وړاندی شوه. په دغه کنفرانس کی چی نږدی ۳۴ هیوادونو برخه لرله، په نړی کی د بیوزلی او دلوری پر وړاندی د مبارزی په موخه دیوه نړیوال سازمان د جوړیدو پر اړتیا خبری وشوی. دسازمان غړو د ۱۹۴۵م. کال په اکتوبر کی دکانادا په کیوبک ښار کی خپله لومړی غونډه وکړه، چی په ترڅ کی یی د غړو هیوادونو له خوا دسازمان اساسنامه لاسلیک شوه. داساسنامی له لاسلیک وروسته دخوراکي توکو او کرنی نړیوال سازمان د یوه تخصصی سازمان په توگه په رسمی ډول په فعالیت پیل وکړ چی د نړی ډیر هیوادونه یی غړي او موخي یی دا دي:

۱. دخلکو د ژوند دسطحي لوړول،

۲. دکرنیزو توکیوتولید، اصلاح او دخوراکي او کرنیزو محصولاتو ویش،

۳. په کلیوالي سیمو کی دپرمختیایی پروژو پلي کول. یعنی په عمومی توگه له نړیوال اقتصادي پرمختگ سره مرسته او دعامه هوساینی پراختیا .

د دغه سازمان جوړښت او ارکان دا دی:

۱. کنفرانس: د (FAO) ترټولو لوړ ارگان دي، چی په کال کی یو ځل غونډه کوي. اصلي او څارونکی غړي کولای شي کنفرانس ته خپل استازي ولیري، خو یوازی اصلي غړي په کنفرانس کی درایی حق لري. که کنفرانس لازمه وگڼي کولای شي، دهغونړیوالو سازمانونو استازي؛ چی موخي او فعالیتونه یی دکنفرانس له فعالیتونو سره ورته والی ولري، په غونډو کی دگډون لپاره کنفرانس ته راوغواړي. یاد سازمانونه به یوازی دڅارونکی په توگه په کنفرانس کی گډون کوي او دکنفرانس په پریکړو کی د رایي ورکولو حق نه لري.

۲. شورا: شورا دسازمان اجرائیوي ارگان دي، چی ۴۹ غړي لري دشورا غړي دکنفرانس له خوا ددریو کلونو لپاره ټاکل کېږي. شورا دکنفرانس له خوا د ورکړل شویو واکونو دپلي کولو مسؤلیت لري.

۳. منشي: دخوراکي توکو او کرنی سازمان منشي د سکرتریت مشرتوب په غاړه لري. منشي د کنفرانس له لوري دیوی دوری په موخه دشپروکلونو لپاره ټاکل کېږي. دسازمان منشي دکنفرانس دتوافق په صورت کی کولای شي، سیمه ییز دفترونه پراښی.

افغانستان د دغه سازمان یو سابقه لرونکی غړی دی. دغه سازمان دافغانستان خلکو، افغان دولت، دافغانستان د کرنی وزارت او دافغانستان د دولتونو پلانونو او هڅو ته تل درناوی کړی او خپلی ډیري گټوری مشورې او پروژې یی

افغانانو سره په ګډه عملی کړی دی. افغانستان هر کال د خوراک نړیواله ورځ لمانځي. افغانستان پرمختیایي او جګړه ځپلو هیوادو کې شمیرل کیږي، بیوزلي پکې شته، خو د خوراک او غلو- دانو د تولید تر ټولو زیات پوتانسیل او امکانات لري، چې هم د غذایی عدم مصئونیت او هم د غذایی عدم حاکمیت د نه پېښیدو ډاډ راکوي، خو مور لا تر اوسه هم نه دغه مساعد پوتانسیل او ظرفیت ته متوجه شوی یو، نه مو ورته پلان او پالیسی جوړه کړی او تر ټولو بده یې دا چې لا مو هم فرصتونه له لاسه ورکړی دی. یواځې د افغانستان د جنوب غرب د اوبو او د زمکې منابعو څخه که سم کار واخیستل شي، دافغانستان د اوسنی نفوس درې برابره (۹۰میلیونه) تنو ته کافي غله تولیدولای شي. له دې پرته افغانستان د هارټیکلچر او د مالدارۍ قوی امکانات لري، چې د غذایی مصئونیت او مکفي غذا لویه سرچینه یې ګڼلای شو. له بده مرغه زموږ شاوخوا ځینې کړی دغو سرچینو ته په دوو پښو ناست دی چې هغه را څخه خپلي کړی او د افغانستان مخلص، خو له سواد څخه بې برخې او د سیاسي او استخباراتي فتنو بې خبره ولس د خپلو بې کیفیته محصولاتو مارکیټ وگرځوی. نه یواځې دا چې خپل مارکیټ یې وگرځوی، بلکې له غذایی مصئونیت او حاکمیت څخه یې بې برخې کړی. د تیلو پر ځای د اوبو پر سر له جګړو خبر لرونکی خلک له افغانانو ډیر مساعد فرصتونه اخلی او د دوی جریانی منابع ورڅخه تر ګوتو کوی. اګاه او د ولس په درد دردمند وطنوال، دخپلو طبیعي بډایه شتمنیو په هکله د مطالعي لرونکي ماهرین د کرنې او خوړو د سازمان (FAO) له عملی مرستو او علمی څیړنو څخه مننه کوي چې د افغانستان د چاپیریال، کرنې، اوبو، د سیندونو د حوزو او د ځنگلونو او وحشی ژوند د زیرمو په هکله یې علمی څیړنی کړی دی. افغانان د دغه باعتبار او بشرپال سازمان د دغې ورځې له امله دغه سازمان او سوله خوښوونکو ټولو دنیاوالو ته مابړکی وایي. هیله ده په هیواد کې د انسان ژوند او کرامت، د هرافغان طبیعي حق(صحت او غذا)، دهغه هوساینې او درناوی ته لا زیات خدمت وکړای شو.

Dodyal1@yahoo.com

د اکتوبر ۱۶مه، د خوراک ورځ

[Dodiwaal_m_bashi_deoktobar16_de_khoraak_wraz.pdf](#)